

al XVII-lea, izvorul lui Joachim Pastorius pentru opera sa *Florus Polonicus*¹, după moda „Florusurilor“ timpului (*Florus Germanicus*, *Florus Hungaricus* etc.), plecate de la scriitorul antic Lucius Annäus Florus, cu a sa lucrare *Epitoma de Tito Livio*². Importanța operei constă în faptul că dă știri esențiale și despre popoarele vecine, inclusiv despre poporul român. Lucrarea a devenit, de fapt, manual de școală și ea a intrat în mina vechilor oameni de carte români. Catolic fervent, Kromer are cuvinte de critică la adresa șleahței și a reprezentanților ei în seim, față de pactizarea acestora cu reformații, totuși meritele lucrării au fost recunoscute și seimul din 23.XI.1579—4.I.1580, ținut la Varșovia, i-a adus lui Kromer laude publice, din îndemnul însuși al regelui Ștefan Batory. Scriitorul contemporan Stanisław Orzechowski scrie următoarele despre ea:

„M. Kromer ne-a făcut cunoscuți lumii; el a arătat străinilor ce fel de popor sintem: înainte unii străini credeau că Polonia este un oraș oarecare, cum Bologna este un oraș în Italia [...]. Ne-a scos la lumină Dumnezeu prin pana lui Kromer, ne-a pus în fața țărilor străine, încât astăzi lumea nu ne mai socotește de necivilizați și neinstruiți, cum ne socotea mai înainte, ci ne așează printre oamenii care se disting prin rațiune, obiceiuri și învățătură [...]“.

Opinia lui Orzechowski este cu atât mai mult de luat în seamă, cu cât el fusese criticat de Kromer pentru acțiunea sa de desființare a celibatului la clericii catolici, personal căsătorindu-se³ și avînd neplăceri din cauza aceasta. Cronica lui Kromer a făcut epocă.

Dar pe lângă cronică și ca o completare a ei, cu altfel de date decît istorice și politice, „cheie pentru înțelegerea mai bună a istoriei“, M. Kromer scrie și tipărește la Köln, în 1577, opera etnografică *Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et republica Regni Polonici*, care a avut o căutare tot atât de mare, în țară și în străinătate, ca și cronică. Date de geografie „sarmată“, țări și orașe din Europa orientală, furnizaseră anterior Długosz, Matei Miechowita (*De duabus Sarmatiis*, 1517), Bernard Wapowski (cartografie), dar acum este pentru întâia oară că o operă conține știri importante despre pămîntul polon, climă, bogățiile solului și ale subsolului, floră, faună, despre locuitori și ocupația lor la sate și orașe, despre firea lor, precum și date despre organizarea administrativă: sistemul monarhic, senat, demnitari, corp judecătoresc, armată, funcționarea seimului, treptele clerului etc. Conținutul este aemănător cu acela din *Descriptio Moldaviae* a lui D. Cantemir. Lucrarea a fost scrisă mai de vreme decît s-a tipărit, pentru că la sosirea în Polonia, ca rege ales, a lui Henric de Valois, în 1574, a fost prezentată acestuia în manuscris⁴. Odată tipărită, străinii au găsit în ea relatări și date de care nu știau

¹ Joachimi Pastorii *Florus Polonicus seu Polonicae Historiae epitome nova*, Lyon, 1641.

² Lucius Annäus Florus, *Abriss der römischen Geschichte*, traducere germană de W.M. Pahl, Stuttgart, 1834; Cf. Ignacy Lewandowski, „*Florus Polonicus*“, *Joachima Pastoriusa*, în „*Meander*“, XXIII, 1968, nr. 11—12, p. 522—529.

³ Jurămîntul de căsătorie descoperit recent și publicat de Anna Lewicka-Kamińska, *Rota przysięgi ślubnej Stanisława Orzechowskiego*, în „*Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej*“, XIX, 1969, nr. 1—2, p. 91—92.

⁴ Traducerea germană (vezi mai jos) a apărut în 1541, deci opera fusese terminată chiar înainte de această dată.